

2006

2006

36602

874
УКРАЇНСЬКА СОЦІАЛЬ-ДЕМОКРАТІЯ.

I. Ван ден Брінк.

ВАЖНЕ ПИТАННЯ.

Львів. Бібліотека
АН. УРСР

СОФІЯ.
1915.

УСРМ

30

№ 10/11

50K

Львівська бібліотека
АН УРСР
№ И 56837

~~36602~~

Львів. Еіблотека
Ан. УРСР

ВАЖНЕ ПИТАННЄ.

Що то є соціяльне питання?

Соціяльне питання се питання для соток тисячів. Коли-би се питання не можна було розв'язати, то було-би се засудом смерти для мільонів мешканців нашої землі. Шуканє способів, як би то кождий мав подостатком хліба після його тілесних потреб, після його праці, після вимог підсоння його краю, шуканє способів, як-би то кождий мав для себе достаточо убрання, здорове помешканє і спромогу розвинути свої душевні талани, отсе є соціяльним питанням. Кождий, хто жиє, має право на людське життє лише тому, що він жиє. Тутка не розходить ся о любов до ближнього або о милосердиє. „Земля є Господня разом з єї богацтвом“, каже святе письмо і Він дарував у сїм людям землю і все, що вона приносить або пильність людей витворює. Він дав се загалови людей, щоби кождий із сего міг покрити свої потреби. Але теперішний лад стоїть в противен-

стві до сего вишого розпорядження. Є багато людей, які думають, що земля мусить бути раєм для жмені людей, а місцем нужди, плачу і недостатків для широкої маси, і то як раз для тої класи людей, яка утримуєть ся працею своїх рук, яка мусить жити лише продаючи свою робочу силу, а яка лише сама приносить добробут для суспільства. „Та то властиво праця на полі, у варстаті, у фабриці приносить добробут для держави“, каже папа Лев XIII. Але навіть коли робітник чим раз, то більше витворює (продукує), то він все дістає лише малу частинку продукту, лише тільки, кілько йому потрібно до нужденного життя. Ми так далеко зайшли, що можно сказати: ті що найтяжше працюють, їдять найгірше, а ті, що не працюють, їдять ласощі, а стайні богачів—се палати в порівнанню до нуждених дїр, в яких мешкають бідні. Кажуть, що біднота се наслідки первородного гріха; але ми питаємо ся: чому наслідки первородного гріха спадають лише на плечі робітників і їх родин, наколи богачі їх не відчують, а св. Павел каже, що Бог не знає різниці? Та воно є пустою балаканиною, щоби голодним замилити очи. Не можна тим, що борять ся проти нужди, вказати на слова Христа: „Я не буду довго mezi Вами, але бідні лишать ся mezi Вами, яким Ви й по моїй смерти зможете робити добро“. Христос не мав тут на думці робочого

народу. але тих калік, які не можуть продукувати й яких ще й соціалістична суспільність буде муїла утримувати. Та ми не будемо вичисляти всіх крутійств християнських оборонців теперішнього капіталістичного ладу. Придивім ся лїпше людському життю. Огляньмо нашу суспільність з усіх боків. Наша суспільність слаба, дуже слаба. І хвиля вї смерти недалеко, в близькій будуччинї. Процес перемїни сеї суспільности в иньшу, справедливійшу, соціалістичну суспільність, в повнім розгонї.

Велитенська борба між капіталом і працею

розгораєть ся по цілім світі. Непереглядимі робітничі маси ступають наперед жадаючи роботи для своїх рук, поживи для своїх жінок і дїтїй, науки, світла, просвіти для своїх потомків, а їх скромне бажаннє звучить: „Людське життє для чоловіка, для пана землі“. Нашу суспільність чекає перемїна. Капітали злучили ся й накопичили ся і є власністю малої горстки. Їх богацтво й достатки означають бідність і недостатки соток інших. Той капітал повстав із нагромадженої надвартости продукцій робітника. Робітник витворював, за те діставав він лише тільки, що найпотрібнїйше для його бідного життя і його родини. То, що більше його праця була варта, надвартість, сховав капіталїст до кишенї. Майже всюди є кіль-

ка богачів і велика маса бідних, що живе з дня на день. Гойність з одного боку означає нестачу з другого боку; палати окружені хижами; мільонерів і властителів соток тисячів окружає маса бездомних і бідних. Поклади грошей багатирів є такі великі, що вони могли-би ними годувати і потомство до двадцятого й тридцятого покоління. Власність пролетарів така мала, що як-би вони сьогодні не заробили, то мусли-би завтра голодувати. Їх платня за велика, щоби умерти, а за мала, щоби не в голоді жити. Чи Бог, якого називають найсправедливішим, хоче сеї нерівності? Певно, що ні. Сеї нерівність є злом, яке Бог допускає, так як і гріх допускає, хоч засуджує. Є соціальні політики, які кажуть, що сеї капіталістичний лад можна полатати. Тут латку і там латку, так не мов-би подерту одіж. Сим не одні заспокоюють наших християнських робітників. Другі хочуть радикальнійше зреформувати наш лад. Навіть декотрі, що підтримують сеї лад невдоволені ним. Так каже один професор у вармодськiм семінарі: „Ми не криємо сего, що капіталізм, такий як він тепер є, є причиною найгіршого неладу, і що треба більших реформ. Піддержування теперішнього стану заведе у пропасть“. Але ми кажемо: „Ні, капіталістичний лад не здібний з ґрунту до нічого, цілком до нічого.“ Бо як-би його законно й не справити, то сеї лад все полишить велику волю капі-

талістови, який з'ужие єї против пролетаря.

Слухайте, що має капіталізм на сво-
їм сумлінню!

1. Сотки немовлят умирають на руках сво-їх ослаблених матерій, які самі не маючи потрібної поживи й за багато працюючи не можуть дати своїм немовлятам кріпкої поживи. Умирають вони також тому, що не є охоронені від протягів і зимна й полишені майже через цілу днину без опіки матерій, які ідуть на зарібки.

2. Сотки дїтий робітників умирають в дитячїм віці, бо не мають подостатком здорової поживи. Лише ті що з уродження сильні остають ся.

3. Сотки робітників попадають в хворобу, бо їх час праці за довгий, а пожива при тій праці за мало поживна.

4. Сотки жінок робітників умирають завчасу наслідком тяжкої праці, журби й недостатків.

5. Через лихий розділ праці розриваєть ся нераз родинне життє, як за часів рабства. Є робітники, які майже на цілий рік опускають дїм, жінку і дїти, і не певні того чи вони зможуть посилати гроші правильно до дому.

6. Наслідком капіталістичного устрою є з одного боку розпустна гоїність, з другого боку нужда. І одно і друге витворює в людий нахил до пянства. Вина й шампани не мають таких убій-

чих наслідків для тих, що їх пють, як горівка для своїх приклонників, бо тамті і ліпше кормлять ся і напитки менше шкідливі.

7. Капіталізм змушує робітників до взаємної конкуренції. Тому спадає платня. Робітник не може видати на вигідне помешканне. Моральність терпить на сїм, що звичайно багато осіб мешкає в одній кімнаті, спить там, миєть ся й убираєть ся. Таке мешканне й для здоровля шкідливе.

8. Під панованнем капіталізму повстають супружества часто не з любови, лише за для хліба і грошей, так що людина продає себе за гроші.

9. Неморальність і проституція ширять ся головно по більших містах і їх витворює капіталізм.

10. Визиск дїтий по варстатах і фабриках є наслідком „вільної конкуренції“ капіталу і нищить тіло й душу тих нещасливих дїтий.

11. Капіталізм, се система конкуренції mezi людьми і народами. Для свого підтримання і розширення потребує він помочи багнетів, які носять головно сини робітників. Капіталізм кличе молодих людей на довший час від праці до касарні, від спокійного домашнього життя до проливу крови.

12. В одних околицях панує голод, в других недостатки, хоч витворюють ся нові продукти, хоч рівночасно средства споживчі гниють по маґазинах і хлібницях.

Гріхам капіталізму нема кінця. До вичислених можна-би ще більше інших додати. Капіталізм має ще на своїй совісти: безробіття, яке повстає ізза сего, що капітал затикає свої жерела для певної галузи промислу, щоби підіждати на ліпші часи, на більші вигляди на зиск;—непевність буття через се, що суспільність не має достаточної охорони для робітника;—великий тягар тайних податків, наложених на споживчі средства широких мас. За те не мають вони рівного виборчого права до всіх управляючих тіл, хотяй на них тяжать тако-ж, так сказа-ти-би добровільні податки, які вони платять уживаючи почти, залізницї і т. д.;—страх перед зростом населення, про що й бесїди не може бути, коли-би земля належала всім і коли-би плоди продукції через розумний поділ могли всі уживати;—перепони для заложення супружеств через се, що часто нема виглядів на заробки, щоби удержати родину;—наріканне жінок і материй, яких мучать недостатки й які дивлячи ся, як число дітей росте, проклинають свою плідючість;—наріканне батьків, які не можуть дітям дати потрібного виховання, убрання й їди;—нищення таланів в робітничих кругах, які не мають средства розвинути своїх душевних здібностей;—широка просторонь між доньками й синами того самого людства; наслідком сего пєсяче

трактованнє, яким надїляють „висші“ „низших“. Що стало ся з первістним поглядом християнства, що всі люди перед Богом рівні! Нуждою й журбою приголомшений робітник потїшає себе кажучи: „Богачі мусять також раз вмирати. Перед смертю всі рівні“. А сей робітник, що працював через трийцять, сорок і пятьдесять лїт, від рана до вечера, днина в днину, він мусить нераз, по тих роках праці, простягати руки по милостиню. О, капіталістичний устрою, який ти жорстокий, для чого ти так понижуєш ослабленного зпрацьованного старця! Сей старець, або ся жінка, мають через свою працю право на пенсію, щоби могли на свої старі дні спокійно й безжурно жити. Соціяльне питаннє є отже в першій мірі питаннєм материяльної натури, „питаннєм черева“. Але соціяльне питаннє є також питаннєм великого ідейного значіння. Бо ідейні інтереси людства стоять в тісній звязи з материяльним добробутом, бо через сотки лїт не стратила своєї вартости приповідка: „здорова душа в здоровім тілі“. Душевне добро не може прийти до великого значіння в народї, коли йому бракує підстави для його тілесного добра.

Як можна принести добро для всіх?

Як можна-би для кожного знайти місце при столї життя, щоби один не гриз твердого чорного хліба, а другий його сусїд заїдав печенї тай паш-

тети? Як-би можна осягнути рівність бодай що до умов життя і як би кождому спорядити місце під милими проміннями божого сонця? Аж тут приходить соціяль-демократія з уґрунтованими і можливими жаданнями: ліпше урегульованне робітничої платні, більше часу супочинку, здорові і просторі помешкання, добре обезпеченне перед слабостию і в случаях каліцтва, достаточні пенсії для старих людей; дитину до школи замість до фабрики або в поле; для працюючої молодіжи фахові школи; отворенне всіх научних інституцій, середних і найвисших, для незаможних, як потрібно, то із безплатним харчем для ученика. На разі є висша оєвіта у виключнім посіданю дітий богатирів; з науки зробили купецкий крам, який можна купити за гроші. Тому може єї купити лише той, що їх має, так що більша часть людей живе в темноті і через те стоїть безпомічна супроти свого богатого ближнього. Соціяль-демократія була до тепер батогом на дорозі поступу і веї, що до робітничої кляси належать, або із сею клясою співчувають, мусять уважати соціяль-демократію за мале але відважне військо, яке стоїть в борбі о здобутте добрих прав і увільненне від теперішнього гнету капіталу.

Соціяль-демократія і церква.

Чому—питають ся не раз—не пристає церква до соціяль-демократії, коли єї стремління такі гарні

і позиточні? А я відповім на се: будьте терпеливі. Прийде час. То тут, то там показують ся знаки. Але час прийде певно тоді, коли соціяль-демократія дібеть ся до політичної могутости в значнійших краях Європи. Вже тепер навертає церква туди. Після нашого католицького віроісповідання стоїть церква понад людською суспільностию, але все-ж таки бере церква гроші, які дає світске правительство священникам як платню—а передовсім богатирі як жертви й записи. Коли-би ся перепона відпала, то церква стояла-би по стороні соціялізму. Може не в одного священника плекають ся соціялістичні думки, лише він їх не обявить.

От же соціяль-демократія хоче

в теперішности поправити положенне робітника, а в послідній мірі законною дорогою до того дійти, щоби перенести продукційні средства, т. зн. фабрики, варстати й землю в спільне посіданне всіх робочих, в посіданне їх суспільности. Робітник стане відтак співвласителем, щоби вироби індустрії й рільництва обертали ся на потребу всіх, але не через надмірну працю одних і неробство других, так як то діеть ся в теперішнім ладі.

К л я с о в а б о р б а .

Коли говорить ся о тім, щоби укоротити в користь народу клясові надужиття посідаючої кляси, то стає вона против сего до борби. Вона стоїть

тоді на точці класової борби. Але й робітництво стоїть на тій самій точці, коли жадає більше соняшного тепла для себе тай для своїх; тоді підймає воно класову борбу, до якої його силує буржуазія. Деякі, котрим о се ходить, говорять що нема класової борби і називають економічну борбу, борбою інтересів. Але ніхто не може заперечити, що дві ріжні класи, посідаюча і непосідаюча класа стоять против себе, бо вони мають противні інтереси; дві класи, що стають до борби против себе, заступаючи кожда свої інтереси.

Борба соціаль-демократії.

Соціаль-демократія переконана, що тревале й ґрунтовне поліпшення і зміну суспільних порядків можна осягнути—крім борбою заводових організацій—здобуттем державної керми. Вона створила із свого руху для покривдженних соціяльний і політичний рух, який може лучити всіх мешканців одного краю. Вірні і невірні, католики, лютри й жици можуть собі подати руки до визволення людства із сего ладу, що всіх однаково гнете. Соціяль-демократія не мішаєть ся до церковної науки, вона кличе лише всіх людей, щоби змінити сей страшний суспільний лад в лїпший, з лїпшими порядками, в яким знайшло-би ся щасте й добробут для всіх, а не для горсточки упривилейованих на кошт нужди й голоду тисячів. Член агітацій-

ного клубу в Ротердамі описував соціалізм як економічну систему, в слідуючий спосіб:

Соціалъ-демократична держава

се працююча суспільність в як найбільшій обемі, в якій кождий член сеї суспільности відповідає за все. Ся держава, се республіка, в якій кождий має рівне право і рівні обовязки. Управителі, яких буде потрібно, настановляють ся силою загального вибору, і їх можна скинути. Вони виконують іменем народу ухвали, які запали більшостію голосів. В сій соціалістичній державі нема місця для короля, а найменше для королівства з наслідством; нарід, то значить працюючий нарід править сам. Се не значить, що робочий нарід є паном а кождий робітник є державним урядником, се має лише таке значінне: Робітники вибирають найздібнійших людей до управи. Се є правління, виконане своїми вибраними людьми, але вони заразом і піддані через те, що мусять піддавати ся волі більшости. У всіх краях господарують комісії, обдарені тою силою, яку вони дістали від більшости народу. Державою управляють державні комісії, громадою громадські і т. д. Кождий горожанин, як женського так і мужеського полу має по просту обовязок брати уділ у виборах сих комісій.

Ціль соціалізму є братерська злука народів,

бо економічні інтереси народів потребують супокою. Тому жадає він союзу народів всіх культурних держав з мировим судом. Сей союз мав би на цілі підтримувати порозумінне межі всіма організаціями, щоби упорядувати виріб товарів і їх зужиткованне. Загальне братерство мусить взяти верх над кровожадним націоналізмом. В головних рисах представляє роттердамський бесідник образ можливої соціалістичної держави—але головною справою єй лишить ся знищенне суспільної нужди немаючих через те, щоби творило ся все через суспільність для суспільности. Се є нашим гаслом. Тому звертаю ся я до всіх, також до міщан і мужиків, які угинають ся під тягарем довгів і собі не раз мусять сказати: жнива пішли до рук тих, які ні сїяли й ні жали. Я звертаю ся й до маючих, в яких бє людське серце, а передовсім до робітників: Приступайте до партії, яка видвигнула прапор рівности, братерства і прав для всіх, до робітничої соціалъ-демократичної партії.

І. Ван ден Брінк.

(Передрук з „Борбі“ ч. 2—3. 1908).

Варшавянка.

Хмари зловісні нависли над нами...

Сили ворожі нас тяжко гнітуть.

Станьмо ж до бою усї з ворогами,

Смерть або воля та слава нас ждуть;

Ми ж не злякаємось. Гордо та сміло

Стяг піднесемо за правее діло.

Стяг боротьби за свободу народа,

Щоб панували скрізь воля та згода.

В ряди ставаймо,

Стяг піднімаймо,

Хай лине грізно могутній наш спів!

Гордо і сміло

За правее діло

Вдаримо разом на всіх ворогів!

Пухне із голоду люд весь робочий;—

Доки ж ми будемо браття, терпїть?

Доки катюга до крови охочий

Буде по світові кров нашу лить?!

Станьмо до бою! Не згинуть ніколи

Ті, що поляжуть за щасте людий,

Ті, що житте віддадуть задля волї,

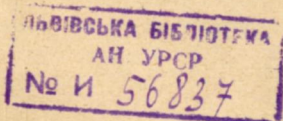
Ті, що у тюрми підуть з за ідей!

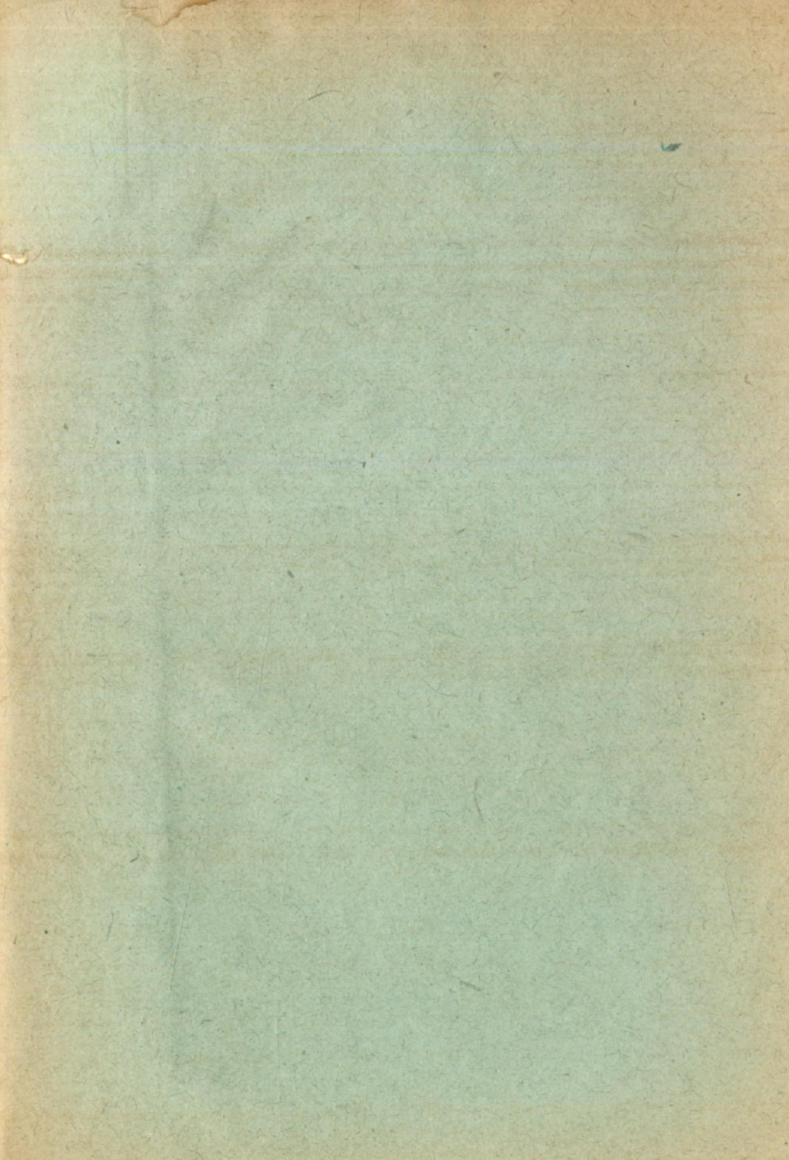
В ряди ставаймо, і т. д.

Нам ненависні тиранів корони!
Час настає їх ногами зтоптать,
Час настає зруйновать усі трони
І на маленькі тріски поламать.

Пімста усїм ворогам супостатам,
Що закували народ в кайдани!
Пімста і смерть всїм царям супостатам!
Нумо ж до бою, всї праці сини!
В ряди ставаймо. і т. д.

(«Земля і Воля», ч. 1—2. 1908).

И

56.837

Handwritten mark

ЦІНА 3 КОП.
(5 сот., 5 сант.)

И-56.837